

Růžičková, Dana

[Strenarum lanx: Beiträge zur Philologie und Geschichte des Mittelalters und der Frühen Neuzeit: Festgabe für Peter Stotz zum 40-jährigen Jubiläum des Mittellateinischen Seminars der Universität Zürich]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. N, Řada klasická. 2006, vol. 55, iss. N11, pp. 142-143

ISBN 80-210-4140-4

ISSN 1211-6335

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/114054>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Strenarum lanx. Beiträge zur Philologie und Geschichte des Mittelalters und der frühen Neuzeit. Festgabe für Peter Stotz zum 40-jährigen Jubiläum des Mittellateinischen Seminars der Universität Zürich. Herausgegeben von **MARTIN H. GRAF und CHRISTIAN MOSER**. Zürich: Achijs Verlag, 2003, 374 s. ISBN 3–905351–07–2.

Jak prozrazuje již titul, sborník byl vydán k počtě Petera Stotze při příležitosti 40. výročí založení Semináře středověké latiny na univerzitě v Zürichu. Petera Stotze není třeba příliš představovat, jeho pětisvazkový *Handbuch zur lateinischen Sprache des Mittelalters* (München 1996–2004) je dostatečně znám širší odborné veřejnosti. Na sborníku se podíleli jeho přátelé a bývalí či současní žáci, příspěvky (je jich celkem 13) pocházejí jak od již renomovaných autorů, jako je Michele C. Ferrari či Martina Wehrli-Johns, tak i od mladých badatelů, v době vydání sborníku ještě doktorandů (Isabelle Mandrin, Christian Moser aj.). Kniha je doplněna seznamem použitých zkratk a také místním a jmenným rejstříkem.

Příspěvky jsou obsahově velice pestré, snad ještě více, než bychom čekali i u tak dosti široce pojatého podtitulu. Týkají se klasické i středolatinšské filologie, jazykovědy, historie, kodikologie, zastoupena je tu rovněž romanistika a germanistika. Také časový záběr je velice dlouhý – od pozdní antiky až do 16. století.

Mezi jazykovědně zaměřenými tématy je velice zajímavý především krátký příspěvek *Timotheos im Skriptorium* od ISABELLE MANDRIN (s. 39–46), myslí se Timotheos z Milétu, novátorský hudebník a skladatel, žijící na přelomu 5. a 4. století př. n. l., Euripidův přítel. Nevíme přesně, v čem jeho hudební inovace spočívaly, ale používal údajně jedenáctistrunnou kitharu. Dekret spartských králů a eforů, jemuž se autorka věnuje, Timothea plísni za jeho hudbu a nařizuje mu, aby se své kithary odstranil čtyři přebytečné struny. Toto nařízení se dochovalo pouze u Boethia (ve spisu *De musica*), který je doslovně cituje. Autorka zkoumá jazyk tohoto textu, především jeho hláskovou podobu, a dokazuje, že dekret mohl vzniknout až ve 2. století n. l., je psán attickou koiné s prvky lakónského dialektu. Ukazuje také, jak s řeckým textem zacházeli středověcí opisovači – ti méně vzdělání se na něm dopustili řady chyb z neznalosti řecké abecedy a ti „vzdělanější“ zase prováděli hyperkorekce.

M. C. FERRARI z univerzity v Erlangenu přispěl do sborníku článkem *Der Spass des Exegeten. Alcuins Brief 192 an Theodulf von Orléans* (s. 77–89), v němž nabízí německý překlad tohoto kraťouchkého Alcuinova dopisu, datovaného do let 796–800 (na závěr je otištěno také faksimile z rukopisu londýnské British Library Harley 208, f. 106v–107r). Ferrari tento nesmírně zajímavý dopis, jehož cílem je prosba o zaslání vína, důkladně rozebírá a poukazuje na originální spojení obsahu a formy. Celá prosba o víno je totiž formulována velice vznešeně pomocí biblických citátů na téma vína či vinohradu. Alcuin vytváří překvapivé kombinace citátů, ovšem důsledně podle běžné exegetické metody, a celek potom působí vtipně a rozverně. Napsal tak svému příteli intelektuální hříčku, které bez důkladné znalosti příslušného biblického kontextu nelze porozumět. Závěr o rozdílech mezi Alcuinovým a Theodulfovým vydáním Bible snad až příliš odbočuje od tématu a působí v jinak velmi zdařilém příspěvku trochu rušivě a neorganicky.

Kodikologie je ve sborníku zastoupena jediným příspěvkem – *Luxus französischer Buchkunst für Zürich*, který napsala vedoucí rukopisného oddělení Zentralbibliothek v Zürichu MARLIS STÄHLI (s. 91–115). Shrnuje v něm podrobně dosavadní bádání o původu dvou nejčestnějších curyšských kodexů (bible a žaltáře z 9. století) a účelu, za jakým byly vyrobeny a dostaly se právě do Zürichu.

PAUL MICHEL, germanista z curyšské univerzity, podává ve svém příspěvku k dějinám vzdělanosti s titulem *«Ignorantia exsilii hominis»*. *Zu einem enzyklopädischen Traktat des Honorius Augustodunensis* (s. 117–143) latinský text Honoriova traktátu *De animae exsilio et patriae* (podle PL 172) s německým překladem a věcným komentářem. Ukazuje, které disciplíny považoval Honorius za důležité, a také vysvětluje jeho pohled na význam vzdělávání pro život člověka – vzdělání vede člověka ke spáse. Honorius se vyjádřil alegoricky: člověk je na tomto světě ve vyhnanství

a jednotlivé disciplíny sedmi svobodných umění (ale i jiné) jsou města, přes něž se vrací do své vlasti – sídla moudrosti.

DAVID VITALI je autorem příspěvku «*probitas et fatum*». *Ein anonymes mittelalterliches Städtelob über Zürich* (s. 161–185). Věnuje se v něm doposud nevydané básnické skladbě (o 57 verších) oslavující město Zürich, dochované pouze v jediném rukopise basilejské Univerzitní knihovny F III 9 (f. 195v). Pátrá po dějinách tohoto kodexu, podrobně analyzuje obsah a formu chvály a snaží se shrnout údaje, jež by mohly pomoci při dataci a atribuci díla – obojí ovšem zůstává nedořešeno. Pakliže by báseň byla již z poloviny 13. století, což nelze vyloučit, patřila by vůbec k nejstarším dochovaným chválám měst. Na závěr je připojena kritická edice celé básně a rovněž kopie příslušného folia basilejského rukopisu.

Aby byl výběr dostatečně ilustrativní, nemohu opomenout ani humanismus, který je ve sborníku zastoupen hned třemi krátkými studii. Z nich zmíním alespoň jednu – *Mittelalterliches in der Wahrnehmung Rudolf Gwalthers* (s. 331–351), jehož autorem je KURT JAKOB RÜETSCHI z Institutu pro dějiny švýcarské reformace na curyšské univerzitě. Rudolf Gwalther (1519–1586) byl poměrně významný humanistický básník, dramatik a překladatel, pocházející z Zürichu. Na základě zápisů v knihách z jeho knihovny a dále podle zmínek v jeho vlastních dílech a dopisech se Rüetschi snaží postihnout jeho pohled na středověk. Výrazu středověk Gwalther nepoužíval a zřejmě středověk ani nechápal jako samostatnou epochu. Mnoho pozůstatků středověku bral jako samozřejmost, která ho obklopovala v běžném životě, a proto se k nim nevyjadřoval (např. si vůbec nevěšimal gotických staveb a dalších středověkých uměleckých památek při svých cestách po Anglii). Vyznal se sice ve středověké literatuře a historii, ale vše ho zajímalo jediné z teologického hlediska – důležitým mezníkem byl pro něj počátek reformace.

Pokud bych zde jmenovala všechny příspěvky, leccos zajímavého by zaniklo v záplavě informací, na druhou stranu bylo velice obtížné jich vybrat z celého sborníku jen několik, protože každý z nich již svým názvem vzbuzuje zájem a zvědavost. Vzhledem k obsahové rozmanitosti sborníku si tu na své přijde jistě jakýkoli klasický či středolatinický filolog, případně i milovník humanistického písemnictví.

Dana Růžičková

WIENDLOCHA, JOLANTA. *Die Jugendgedichte Papst Urban VIII. (1623–1644). Erstedition, Übersetzung, Kommentar und Nachwort.* Editiones Heidelbergenses Bd. XXXIII, Heidelberg 2005, str. 345. ISBN 3–8253–1687–4.

Jolanta Wiendlocha, medievistika působící nyní na univerzitě v Erlangen, vydala latinskou básnickou tvorbu z mladých let slavného papeže protireformační epochy Maffea Barberiniho, Urbana VIII. (pontifikát 1623–1644). Edice je pořízena na základě kodexu vatikánské knihovny Cod. Barb. lat. 1919, v němž jsou tyto básně dochovány jako celek, s přihlédnutím k různocněním jednotlivých básní dochovaných také v dalších rukopisech (vesměs z téže knihovny), ve starých tiscích nebo v moderních edicích.

Papež Urban VIII. je znám jako vládce spíše světského formátu, jako církevní kníže, který se zasazoval o posílení moci církevního státu, nejvýrazněji však vstoupil do obecnějšího povědomí jako budovatel raně barokní nádhery Říma, která jeho přičiněním povstávala do značné míry na úkor dochovaných vzácných památek Říma antického: quod non fecerunt barbari, fecerunt Barberini. – Vydavatelčin doslov k edici Urbanových básní informuje o mnoha dalších stránkách jeho osobnosti, např. o jeho politickém podílu na průběhu třicetileté války (zde papež samozřejmě svým způsobem zasáhl i do českých dějin) nebo o jeho vztahu k tak významným osobnostem, jakými byli Tommaso Campanella nebo Galileo Galilei, jimž nejen přál své přátelství, ale jimž skýtal i tolik potřebnou ochranu.